

ПРОГРАМА

ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА НАЧАЛЕН ИНСТРУКТАЖ НА ПОСЕТИТЕЛИТЕ В НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ЦЕНТРАЛЕН БАЛКАН“

В РАМКИТЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНИЦИАТИВА „С РЕЙНДЖЪР В „ЦЕНТРАЛЕН БАЛКАН“

I. ОБЩИ ПРАВИЛА ПРИ ПОЛЗВАНЕ НА МАРШРУТИТЕ

1. Съществуващи опасности:

- ⇒ Опасност от подхлъзване по заледени участъци, фирновани полета, кални и мокри участъци по тревните и оголени склонове.
- ⇒ Опасност от падане – тесни и отвесни участъци на маршрута или такива с наклон над 70°, мостове и парапети.
- ⇒ Опасност от падащи дървета, камъни, снежни и ледени късове, свличане на земни маси.
- ⇒ Опасност от вертикални и хоризонтални валежи – дъжд, сняг, слана, мъгла по маршрута.
- ⇒ Опасност при гръмотевични бури и смерчове.
- ⇒ Опасност от лавини, каменопади, сипеи.

2. Причини и характер на най-често допусканите злополуки (примери):

- ⇒ Бързо преминаване и тичане по заледени, мокри и хлъзгави мостови и др. конструкции.
- ⇒ Отклоняване от обозначения маршрут. Отклоняване от групата. Избързване или изоставане.
- ⇒ Пресичане на водните течения по мокри, заледени и хлъзгави камъни и повалени дървета.
- ⇒ Катерене по стръмни скални и тревни наклони.
- ⇒ Надвесване по парапети и мостове.
- ⇒ Употреба на алкохол или др. упойващи вещества.

3. Специфичните опасности и рискове за здравето:

- ⇒ навяхване, счупване, измръзване, изгаряне, ухапване, охлузване, настиване, отравяне от плодове.

4. Екипировка:

⇒ минимумът от задължителна туристическа екипировката за всеки един от маршрутите и посочен в т. 6 *специфични изисквания за конкретните маршрути*, в колона екипировка към съответният маршрут.

5. Безопасност на движението/ правила:

⇒ Посетителите да не се отклоняват от маркирания маршрут, да не се надвесват на поставените парапети, да се движат внимателно по обозначения маршрут.

⇒ При валежи, прииждане на реката, снегонавяване, обледеняване, мъгли, гръмотевични бури и др. посетителите незабавно да прекратят движението по пътеката и групата или отделният посетител да се придвижи до изходния пункт.

⇒ Да се внимава за падащи дървета, камъни, снежни и ледени късове, кални и земни маси и др.

⇒ Да не се къртят и търкалят камъни в района на трасето, да не се хвърлят такива умишлено в реката или по улеите.

⇒ Да не се струпват повече от 5 човека на мостовите съоръжения и при преминаването да се внимава за опасност от подхлъзване.

⇒ Забранява се седането и обвисването на дървените и въжени парапети.

⇒ Пътеката се използва единствено за пешеходно преминаване. Забранява се използването на велосипеди, ролери и др. подобни средства.

⇒ Забранява се люлеенето по мостовете.

⇒ Забранява се любителския риболов, къпането и преминаването по реката с лодки.

⇒ Забранява се увреждането по какъвто и да е начин на изградените съоръжения по трасето.

⇒ Забранява се използването на изградените съоръжения за алпинизъм или спортно катерене.

⇒ Забранява се паленето на огън и бивакуването в района на пътеката, както и брането на цветя, отсичането или увреждането на дървесни и храстови видове, събирането, улавянето или убиването на диви животни.

6. Специфични изисквания за конкретните маршрути

Маршрути	Опасности и рискове	Предполагае ми злополуки	Екипировка	Безопасност на движението
Интерпретиран пешеходен маршрут Царичина	! Опасност от подхлъзване и сърдечни проблеми по стръмната част от началото на пътеката до м. Мерудиеви зъби (първо погледно място). ! Опасност от падащи камъни и подхлъзване върху сипеи 50-	Подхлъзване и навяхване, сърдечна и белодробна	Топло облекло. Ветровки, дъждобрани. Стабилни обувки,	! Посетителите да не се отклоняват от маршрута. ! Да се изчакват изоставащите и да задържат избързващите. ! Да не се къртят и търкалят камъни и дървета по наклоните. ! Да не обвисва на парапетите.

	<p>60 м. - преди погледното място. ! При силен вятър опасност от падащи сухи клони преди погледното място в гората. ! Опасност от гръмотевици на вишката, да не се ползва при буря. ! Опасност от подхлъзване по кални участъци.</p>	недостатъчност.	обхващащи глезена.	! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.
<p>Пешеходен маршрут Кордела –Данчова поляна</p>	<p>! Опасност от подхлъзване и падане в речното корито при пресичането на притоците на Боатинска река. ! Опасност от хлъзгави камъни – падане и намокряне. ! Да не се използва пътеката при обилни валежи. ! Опасност от гръмотевична буря в безлесната част. ! Опасност от силен и бурен вятър. ! При силен вятър опасност от падащи сухи клони в гората. ! Опасност от ниски температури, заледяване и др. над 1500 м. н.р. ! Опасност от подхлъзване по калните участъци на пътеката.</p>	Подхлъзване и навяхване, сърдечна и белодробна недостатъчност. Намокряне и изстиване.	Топло облекло. Резервно такова Ветровки, дъждобрани. Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни.	<p>! Посетителите да не се отклоняват от маршрута. ! Да се изчакват изоставашите и да задържат избързващите. ! Да се пресичат водните течения по един на определените места. ! Движението да се извършва с бавно темпо поради голямата денивация. ! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача. ! Да се избягват калните участъци.</p>
<p>Пешеходен маршрут: Резерват „Стенето“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване по калните и скалните участъци в района на Боров дол – Бабина писта. ! Опасност от падащи камъни и срутвания от суха дървесна маса вляво от маршрута. ! Внимание - мочурливи и кални места, опасност от намокряне и подхлъзване. ! При силен вятър - опасност от падащи сухи клони преди погледното място в гората. ! Опасност от заливане на маршрута при обилни валежи. ! Опасност от падане от отвесни кали вляво от маршрута. ! Да не се ползва маршрута при обилни валежи, при рязко затопляне или изстиване на атмосферата и след това. ! Опасност от земни и сипейни свлачища. ! При наличие на свлачище да не се ползва маршрута, освен ако може да се заобиколи.</p>	Намокряне и изстиване. Травми по двигателната система, счупвания, натъртвания.	Топло облекло. Резервно такова. Ветровки, дъждобрани. Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни	<p>! Посетителите да не се отклоняват от маршрута. ! Да пресичат стабилизирания свлачищните участъци и наносни конуси бързо по определен ред, при възможност да ги заобикалят. ! Движението да се извършва компактно, с чувателност между първия и последния. ! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача. ! Да се избягват калните участъци.</p>
<p>Интерпретиран пешеходен маршрут „По пътя към еделвайса“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване и падане при пресичането на калните участъци в гората и мокрите такива в безлесната зона. ! Опасност от хлъзгави и заледени или заскрежени камъни в безлесната част. ! Да не се използва пътеката при наличието на снежни преспи и останали от зимата снежни козирки в района на вр. Кучето – западен склон. ! Опасност от гръмотевична буря в безлесната част. ! Опасност от силен и бурен вятър в съчетание с гъста мъгла и валежи.</p>	Намокряне и изстиване. Травми по двигателната система, счупвания, натъртвания. Отравяне.	Топло облекло. Резервно такова. Ветровки, дъждобрани. Стабилни обувки обхващащи глезена. Течности и храни	<p>! посетителите да не се отклоняват от маршрута. ! Да не пресичат скални срутвания, свлачищни конуси и снежни преспи, особено в района на вр. Кучето. ! Движението да се извършва компактно, с чувателност между първия и последния. ! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача. ! Да се избягват калните участъци. ! При гръмотевична буря групата незабавно се оттегля в горския масив или в района на х. Козя стена.</p>

	<p>! При силен вятър опасност от падащи сухи клони в гората.</p> <p>! Опасност от ниски температури, заледряване и др. над 1500 м. н.р.</p> <p>! Опасност от лавини, снежни и каменни срутвания.</p> <p>! Опасност от падане - отвесни скални участъци до 100 м. Западно от вр. Кучето.</p> <p>! Опасност от ухапване на змии в участъка Ветровити преслап – вр. Боба.</p>			
<p>Интерпретиран пешеходен маршрут „Беклемето-Влашки мандри“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване и падане при пресичането на мокрите и заледени участъци в безлесната зона, особено в участъка по римския път източно от Куртхисар.</p> <p>! Опасност от хлъзгави и заледени или заскрежени камъни в безлесната част.</p> <p>! Да не се използва пътеката при наличието на снежни преспи и останали от зимата снежни козирки в района на вр. Куртхисар – източен склон.</p> <p>! Силна опасност от гръмотевична буря в цялата част на пътеката поради железорудни запаси.</p> <p>! Опасност от силен и бурен вятър в съчетание с гъста мъгла и валежи.</p> <p>! При силен вятър опасност от падащи сухи клони в гората.</p> <p>! Опасност от падане при отклоняване източно от маршрута в района на Куртхисар.</p> <p>! Опасност от лавини, снежни и каменни срутвания.</p> <p>! Опасност от ухапване на змии в участъка Жални връх – Влашки мандри.</p> <p>! Опасност от рязка промяна на температурите и атмосферните условия.</p> <p>! Опасност от особено гъста и трайна мъгла.</p> <p>! Опасност от загубване в опасната източна посока, където е разположено силно скалистото Джафар дере.</p>	<p>Намокряне и изстиване.</p> <p>Травми по двигателната система, счупвания, натъртвания.</p>	<p>Топло облекло.</p> <p>Резервно такова</p> <p>Ветровки,</p> <p>дъждобрани.</p> <p>Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни.</p>	<p>! посетителите да не се отклоняват от маршрута.</p> <p>! Да не пресичат скални срутвания, свлачищни конуси и снежни преспи, особено в района на вр. Куртхисар.</p> <p>! Движението да се извършва компактно, с чувателност между първия и последния.</p> <p>! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.</p> <p>! Да се избягват калните и мочурливи участъци – западно от вр. Жална.</p> <p>! При гръмотевична буря групата незабавно се оттегля в съседните горски масиви западно от маршрута и походът се прекратява.</p>
<p>Екопътека “Видимско пръскало“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване и падане в речното корито при пресичането на мостовете върху Пръскалска река.</p> <p>! Опасност при преминаване едновременно на голяма група посетители през мостовете.</p> <p>! Да не се използва пътеката при обилни валежи. Опасност от подриване устоите на мостовете.</p> <p>! Опасност при гръмотевична буря в края на пътеката.</p> <p>! Опасност от силен и бурен вятър.</p> <p>! При силен вятър опасност от падащи сухи клони в гората.</p> <p>! Опасност от снежни и ледени срутвания през пролетните</p>	<p>Падане от мостовете, намокряне, навяхване.</p>	<p>Топло облекло.</p> <p>Резервно такова</p> <p>Ветровки,</p> <p>дъждобрани.</p> <p>Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни</p>	<p>! посетителите да не се отклоняват от маршрута.</p> <p>! Да не пресичат скални срутвания, свлачищни конуси и снежни преспи, особено в района на края на пътеката.</p> <p>! Движението да се извършва компактно, с чувателност между първия и последния.</p> <p>! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.</p> <p>! Да се избягват калните и мочурливи участъци – в горския пояс.</p> <p>! При гръмотевична буря групата незабавно се оттегля в</p>

	<p>месеци.</p> <p>! Опасност от подхлъзване по калните участъци на пътеката.</p> <p>! Опасност от заскрежаване, заледяване и намокряне на дървените конструкции.</p>			<p>съседните горски масиви.</p> <p>! Да не се провисва по парапетите и мостовете.</p> <p>! През мостовете да се преминава само по един.</p> <p>! Да не се пресичат водните течения извън безопасените места.</p>
<p>Интерпретиран пешеходен маршрут „По пътя на балкаджиите“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване по стръмните и на места кални участъци между Мечото чакало и поляната на Турски рът.</p> <p>! Опасност от стръмни над 40° наклони.</p> <p>! Опасност от намокряне и подхлъзване при преминаването през влачника в началото на пътеката.</p> <p>! Опасност от гръмотевична буря в края на пътеката.</p> <p>! Опасност от силен и бурен вятър.</p> <p>! При силен вятър опасност от падащи сухи клони в гората.</p> <p>! Опасност при гръмотевични бури.</p> <p>! Опасност от заскрежаване, заледяване и намокряне на възведения парапет.</p>	<p>Намокряне и изстиване.</p> <p>Травми по двигателната система, счупвания, натъртвания.</p>	<p>Топло облекло.</p> <p>Резервно такова</p> <p>Ветровки,</p> <p>дъждобрани.</p> <p>Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни.</p>	<p>! посетителите да не се отклоняват от маршрута.</p> <p>! Да избягват калните и мочурливи места, като се придвижват в сухата периферия на пътеката.</p> <p>! Движението да се извършва компактно с чувателност между първия и последния.</p> <p>! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.</p> <p>! При гръмотевична буря групата незабавно се оттегля в съседните горски масиви, разположени западно и северно от Турската поляна.</p> <p>! Да не се провисва по парапетите.</p>
<p>Пешеходен маршрут: „Билото, докъдето стигат очите“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване по стръмните и на места кални, заледени и мокри участъци източно по ръба на вр. Куртбашица.</p> <p>! Опасност от стръмни над 40° мокри тревни и скални наклони.</p> <p>! Опасност от змии.</p> <p>! Силна опасност при гръмотевична буря в района на х. Мазалат, Куртбашица, Песци скали.</p> <p>! Опасност от силен и бурен вятър и гъсти мъгли.</p> <p>! Опасност от изгубване.</p> <p>! При силен вятър опасност от падащи сухи клони в гората.</p> <p>! Опасност от подхлъзване и падане южно от вр. Куртбашица.</p> <p>! Опасност от заскрежаване, заледяване и намокряне на възведения парапет</p>	<p>Намокряне и изстиване.</p> <p>Травми по двигателната система, счупвания, натъртвания.</p> <p>Отравяне.</p>	<p>Топло облекло.</p> <p>Резервно такова</p> <p>Ветровки,</p> <p>дъждобрани.</p> <p>Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни</p>	<p>! посетителите да не се отклоняват от маршрута.</p> <p>! Да избягват калните и мочурливи места.</p> <p>! Да се избягват заледени и мокри тревни и скални участъци особено в района на вр. Куртбашица, да се използват обходни маршрути.</p> <p>! Движението да се извършва компактно с чувателност между първия и последния.</p> <p>! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.</p> <p>! При гръмотевична буря групата незабавно се оттегля в съседните горски масиви разположени северно и южно от маршрута.</p> <p>! Да не се катери по скалите около маршрута, изрично е забранено напускането на трасето.</p>
<p>Интерпретиран пешеходен маршрут „Бабско пръскало“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване по стръмните и на места кални, заледени и мокри участъци, особено преди погледната площадка, както и навсякъде в безлесната част.</p> <p>! Опасност от стръмни над 40 ° мокри тревни и скални наклони.</p> <p>! Опасност от змии.</p> <p>! Силна опасност от гръмотевична буря в района на целия маршрут.</p> <p>! Опасност от силен и бурен вятър и гъсти мъгли.</p> <p>! Опасност от изгубване.</p> <p>! При силен вятър опасност от падащи сухи клони в гората.</p> <p>! Опасност от подхлъзване по кални места в горския пояс в</p>	<p>Намокряне и изстиване.</p> <p>Травми по двигателната система, счупвания, натъртвания.</p> <p>Отравяне</p>	<p>Топло облекло.</p> <p>Резервно такова</p> <p>Ветровки,</p> <p>дъждобрани.</p> <p>Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни</p>	<p>! посетителите да не се отклоняват от маршрута.</p> <p>! Да избягват калните и мочурливи места.</p> <p>! Да се избягват заледени и мокри тревни и скални участъци, особено в района на безлесната зона на маршрута.</p> <p>! Движението да се извършва компактно, с чувателност между първия и последния.</p> <p>! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.</p> <p>! При гръмотевична буря групата незабавно се оттегля в съседните горски масиви, разположени западно от маршрута. Да се заобикалят отвесните скални пасажи при оттеглянето.</p> <p>! Да не се катери по скалите около маршрута, изрично е</p>

	<p>долната част на Бабския рът. ! Опасност от заскрежаване, заледряване и намокряне на обезопасяващата инфраструктура. ! Опасност при високи води и заливане на част от маршрута при обилни валежи и след това. ! Опасност от свличане на снежни преспи и ледени късове от района на вр. Кадемлия. ! Опасен наклон над 50 ° след река Бабка. ! Опасност от падащи камъни вляво от маршрута. ! Опасни отвесни участъци в района на р. Бабка преди и след нея.</p>			<p>забранено напускането на трасето. ! Преминването по мостовите съоръжения става в група от не повече от 3 посетители.</p>
<p>Екопътека „Бяла река“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване – да се обърне внимание на обувките. ! Опасност от падане - да се ползват парапетите и обезопасяващите въжета. Пътеката да не се ползва от посетители с проблеми на вестибуларния апарат и кръвното налягане. ! Опасност от гръмотевична буря – незабавно напускане на трасето и прекратяване на излета. В никакъв случай да не се използват за прикритие единични дървета, скални навеси, пещери. Групата да се отдалечи от водното течение. ! Опасност от спъване – движението да става с нормалния пешеходен ход. ! Други опасности – от ухапване на змии, слънчев удар, измръзване и др.</p>	<p>Намокряне и изстиване. Травми по двигателната система, счупвания, натъртвания.</p>	<p>Топло облекло. Резервно такова Ветровки, дъждобрани. Стабилни обувки, обхващащи глезена. Течности и храни</p>	<p>! Посетителите да не се отклоняват от маркирания и обозначен маршрут, да не се надвесват на поставените парапети, да се движат внимателно по обозначения маршрут. ! При валежи, прииждане на реката, снегонавяване, обледяване, мъгли, гръмотевични бури и др. посетителите незабавно да прекратят движението по пътеката. ! Да се внимава за падащи дървета, камъни, снежни и ледени късове, кални и земни маси и др. ! Да не се къртят и търкалят камъни в района на трасето, да не се хвърлят такива умишлено в реката или по улеите. ! Да не се струпват повече от 5 човека на мостовите съоръжения! Забранява се сядането и обвисването на дървените и въжени парапети. ! Пътеката се използва единствено за пешеходно преминаване. Забранява се използването на велосипеди, ролери и др. подобни средства. ! Забранява се люлеенето по мостовете. ! Забранява се любителския риболов, къпането и преминаването по реката с лодки. ! Забранява се увреждането по какъвто и да е начин на изградените съоръжения по трасето. ! Забранява се използването на изградените съоръжения за алпинизъм или спортно катерене. ! Забранява се паленето на огън и бивакуването в района на пътеката, както и брането на цветя, отсичането или увреждането на дървесни и храстови видове, събирането, улавянето или убиването на диви животни.</p>
<p>Пешеходен маршрут: Карлово – х. „Хубавец“</p>	<p>! Опасност от подхлъзване по стръмните и на места кални, заледени и мокри участъци по целия маршрут. ! Опасност от падане по отвесни скали при отклоняване от маршрута преди баража в района на м. Къдравото дере.</p>	<p>Подхлъзване, счупване, ухапване от змии, опасност</p>	<p>Топло облекло. Резервно такова Ветровки, дъждобрани.</p>	<p>! Посетителите да не се отклоняват от маршрута. ! Да избягват калните, заледени и мокри места. ! Движението да се извършва компактно с чувателност между първия и последния.</p>

	<p>! Опасност от падащи камъни в местността стесни магаре от ляво, западно от пътеката.</p> <p>! При обилни валежи опасност от стичане на вода по скалите западно от пътеката.</p> <p>! Опасност от свличане на земни и сипейни маси.</p> <p>! Опасност от змии – пепелянка и усойница.</p> <p>! При силен вятър опасност от падащи сухи клони и камъни.</p> <p>! Опасност от заскрежаване, заледяване и намокряне на обезопасяващата инфраструктура.</p> <p>! Опасност при гръмотевични бури по откритите части на маршрута.</p>	<p>от слънчев удар, слънчев удар.</p> <p>Изкълчване, падане в опасния участък на Къдравото дере поради липса на обезопасяващ парапет.</p>	<p>Стабилни обувки обхващащи глезена. Течности и храни</p>	<p>! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.</p> <p>! При гръмотевична буря групата незабавно прекратява прехода.</p> <p>! Да не се катери по скалите около маршрута, изрично е забранено напускането на трасето поради опасност от падане от 30 метрови скали.</p>
<p>Пешеходен маршрут: Сопот – х. „Добрила“</p>	<p>! Опасност при гръмотевични бури по откритите части на маршрута</p>	<p>Попадения на гръмотевица и изгаряния.</p>		<p>! Посетителите да не се отклоняват от маршрута.</p> <p>! Да избягват калните и мочурливи места.</p> <p>! При здравословни проблеми незабавно да се съобщи на водача.</p> <p>! При гръмотевична буря групата незабавно прекратява прехода и групата се изтегля в плътните горски масиви, разположени северно и източно от маршрута. Изрично е забранено напускането на трасето поради опасност от подхлъзване и падане по силно наклонените тревни и скални масиви на Манастирска река.</p>